

ЦІЛЮЩІ МЕДОНОСНІ РОСЛИНИ З ДЕНДРОПАРКУ ДОКТОРА А. І. ПОТОПАЛЬСЬКОГО «ПЕРЕМОГА»

РАННЬО-ВЕСНЯНІ МЕДОНОСИ І ПИЛКОНОСИ З РОДИНИ ЖОВТЕЦЕВИХ

Наша нова публікація буде присвячена двом чудодійним рослинам з родини жовтецеві (*Ranunculaceae*) – калюжниці болотній та печіночниці звичайній (підліски звичайні), використання яких в народній медицині і в гомеопатії йде з древніх часів. Обидві рослини містять в своєму складі леткий глікозид протанемонін, який токсичний в свіжій траві для людини і свійських тварин, таких як коні і велика рогата худоба. Звичайно, зважаючи на необізнаність у фітотерапії більшої частини населення, автори не закликають вживати у лікуванні мало знайомі рослини. І більше радять добре вивчені, які не мають важких побічних дій, і добре відомі в офіційній фітотерапії. Але нагадаємо одне найважливіше правило – від дози залежить, чим буде ця рослина: ліками чи отрутою.

Найчастіше знавці цілющих властивостей отруйних рослин тримали в таємниці особливості їх використання. В історії нашої країни були періоди, коли за такі знання народні цілителі позбавлялися життя, і древні книги по фітотерапії канули безслідно в спецархівах

відповідних служб або згорали під час воєнних, революційних і грабіжницьких дій на різних етапах історії. Як приклад, можна згадати умисні підпали в Україні історичних архівів, які відбулися в 60-х роках минулого ХХ століття. Серед них в 1964 р. у Києві дотла вигорів відділ україніки в бібліотеці Академії Наук. Під вогняну стихію потрапили до 500 тисяч унікальних томів, з них назавжди загубленими стали 50 тисяч. Та ж доля спіткала і унікальний історичний архів Видубецького монастиря, умисні підпали в якому були в ті часи неодноразові, і останній 13 грудня 1968 року назавжди винищив унікальні українські історичні документи. Це лише один з прикладів знищення історії, пам'яті і коріння українського народу. Скільки б не навішували ярликів, хто винен, пам'ятаємо, що знищення минулих пам'яток вигідно тим, хто на той час був при владі.

В нашій статті ми спробуємо тільки наблизитись до загублених знань таємничої сили ще двох рослин, які вважаються отруйними, але вони здавна мали славу потужних лікарських.

І. СОНЯЧНА КАЛЮЖНИЦЯ – БОЛОТНА ЗІРКА

Калюжниця болотна (Caltha palustris L., інші народні назви: лапатень, лапаття, лапик та ін., див. фото на стор. 29) – багаторічний трав'янистий гарний первоцвіт і ранній медонос, який утворює на Поліссі декоративні кущики заввишки до 60 см, що належить до родини жовтецевих. Листя цільне, темно-зелене, блискуче: нижнє на черешках має форму серцеподібну, верхнє – ниркоподібне, сидяче на стеблі. Стебло м'ясисте

гіллясте. Кореневище шнуровидне мочкувате. Жовті квітки, великі до 5 см в діаметрі, блискучі, правильні, на довгих квітконіжках – розташовані у пазухах приквіткових листків на стеблах. Оцвітина проста, віночкоподібна, складається з 5 пелюсток. Має багато тичинок, які коротші за оцвітину. Цвіте калюжниця ранньою весною (з другої половини квітня до травня). Тривалість цвітіння 10–15 днів. Бджоли використовують її як підтримуючий

медонос і пилконос для розвитку бджолосімей. Калюжниця болотна – посередній медонос, який виділяє трохи нектару, а більше пилку лимонно-жовтого кольору.

Після того, як квіти відцвітають листя починають темніти і розростатися. Іноді калюжниця цвіте повторно на початку вересня. Насіння дозріває влітку і на початку осені.

Рослина любить вологість, на Поліссі заселяється біля берегів водойм, в болотах, на вологих луках. В Україні росте по всій території, де є волога – повільні струмки, водойми, болота, затінені вологі місця. Ареал її поширення включає деякі райони Європи, Північної Америки, Південного Кавказу, Казахстану, Монголії, Японії, Китаю, Індії, Бутану, Непалу, тощо.

Слід пам'ятати, що калюжниця повністю отруйна рослина, але її вживали для лікування століттями. Колись цю рослину древні слов'янські народи використовували в магичних цілях, як оберег для захисту сім'ї, від захворювань і хворобливого впливу лихих очей. Про калюжницю існували різні легенди, одна з яких розповідає про доньку Сонця Аканїдї – Ясний Промінчик, яка подорожувала по землі і побачила сірі неприглядні береги, на яких від численних ран в муках помирили після нерівного бою богатирі. Її ніжні ручки торкнулися смертельних ран, напоїли водою джерельною пересохлі від спраги і болю уста героїв, і загоїлися в той же час їхні рани, з'явився здоровий блиск в очах хоробрих воїнів, сила богатырська підняла їх на ноги. А в цей час Сонечко заходило за обрій, і його донька поспішила слідом за ним, залишивши на берегах яскраво-жовті сонячні промінчики-квіти, як сліди свого чарівного перебування на Землі.

Відомо, що використовують калюжницю і як їстівну рослину. Ошпарені окропом мариновані нерозпущені пуп'янки, відомі під назвою «німецькі каперси» (оцет витягує з пуп'янок гірки речовини), використовують як гостру приправу. Відварені в солоній воді пагони і коріння використовують як приправу до м'ясних і рибних страв, у солянках, борщах, салатах тощо. Для споживання в їжу пагони і листя слід збирати після цвітіння рослини, коли її токсичність значно знижується. Коріння і стебла в минулі століття примішували до борошна під час випікання хліба.

Хімічний склад. Надземна частина рослини містить близько 8 % дубильних речовин, до 38 мг% аскорбінової кислоти, біля 5 мг% каротину, а також сапоніни, флавоноїди (кверцетин і кемпферол), лінолева кислота, g-лактони (анемонін та протоанемонін), невелику концентрацію алкалоїдів 0,1% (серед яких знайдено і берберин). Всі частини рослини мають в своєму складі берберин.

Збір і зберігання. Наразі калюжниця представлена як рослина неофіційна, тобто сировина з неї не дозволена для виробництва лікарських засобів. Але для народної медицини і гомеопатії використовують листя, квіти і коріння рослини. Верхнє листя калюжниці збирають під час цвітіння і сушать у провітрюваному приміщенні або в сушарках при температурі до 50 °С. Квіти заготовляють під час цвітіння і намагаються швидко висушувати. Кореневища копають пізно восени, або рано навесні. Сушіння сировини повинно відбуватися у добре провітрюваних приміщеннях. Строк зберігання висушеної сировини – 2 роки. Під час висушування калюжниця втрачає токсичність, таким чином, пояснюється, чому отруюються нею коні і велика рогата худоба тільки на пасовищах. Але для кіз і овець вона не отруйна.

Лікарські властивості. Внутрішнє використання рослини обмежується її токсичністю. В різних інформаційних джерелах зустрічаються дані, що на Далекому Сході надземну частину рослини зовнішньо використовують при паралічах, в Комі корінь вживають при онкологічних захворюваннях шлунку і матки.

Найчастіше її травознаї-цілителі використовують зовнішньо, як протизапальний і знеболювальний засіб **при ревматизмі, опіках, ранах, забиттях, нейродерматитах, плекситах, плексалгіях, хворих суглобах, екземі.** Для цього необхідно залити 3 столові ложки подрібненої трави калюжниці 1/2 склянки окропу, процідити, злегка віджимаючи, загорнути траву в кілька слоїв марлі і прикладати до хворого місця.

У гомеопатії калюжниця болотна використовується при порушенні менструального циклу і хворобливих менструаціях, захворюваннях шкіри, бронхіті, кашлі, коклюші та інших захворюваннях дихальних шляхів, що супроводжуються кашлем.

В невеликих дозах відвар або настій трави калюжниці вживають усередину також при гарячкових станах, коклюші, бронхітах, астмі, порушенні обміну речовин, діатезі, анемії, цинзі, болісних місячних і карциномі матки, а також як сечогінний засіб при водянці й захворюваннях сечовивідних органів.

Рецепт при ракових захворюваннях і недокрив'ї: Залити 1 чайну ложку подрібненого кореня калюжниці болотяної 1 склянкою води, кип'ятити протягом 30 хвилин на водяній бані, остудити, процідити, долити до 1 склянки кип'яченою водою. Приймати по 1 ст. ложці 3 рази на день. Цей метод віддавна застосовується в народі, за даними особистого досвіду автора статті (доктора А.І. Потопальського), при злоякісних пухлинах, папіломах, бородавках і поліпах. А зараз широко рекомендується використовувати разом із авторським фітокомплексом «Остеохондрофлебоневросан» при хворобах суглобів, ревматизмі, плекситах, плексалгіях і невритах.

Протипоказання. Рослина отруйна! Використовують її тільки за призначенням лікаря!

Це пояснюється тим, що у свіжому вигляді, особливо під час цвітіння, калюжниця містить алкалоїди і протоанемонін – речовини, які роблять її небезпечною для людей і тварин. У тварин, які отруїлися на пасовищах, спостерігають наступні симптоми: здуття, пронос, падіння надоїв, а в тяжких випадках – смерть. Силос, в якому є калюжниця, може також викликати отруєння у тварин, яке виражається в порушенні функції нирок і шлунково-кишкового тракту. У корів після з'їдання такого силосу спостерігається зниження надоїв молока. Але треба зауважити, що калюжницю болотяну поїдають тварини лише тоді, коли немає іншої безпечної і ціннішої рослини.

Для людей – її неконтрольоване внутрішнє вживання може призвести до отруєння з симптомами: нудоти, судом, проблем із нирками. Свіжий сік рослини подразнює шкіру і слизові, викликаючи пухирці чи опіки. У чутливих людей контакт із калюжницею викликає свербіж, почервоніння чи висип. Краще працювати під час пересадки калюжниці або збирання і переробки сировини з неї в рукавичках!

Розмноження. Калюжниця болотна – рослина дуже декоративна, не боїться тіні і надлишку води. Ефектно виглядає по берегах водойм і затінених вологих куточків садів і дендропарків. Якщо посадити цю рослину у вологих місцях парків і лісопарків, вона утворює яскраву золотисту кайму рясним цвітінням і великими квітками, і після цвітіння виглядає магічно красиво і привабливо своїми шикарними кущами. Садівниками виведені нові оригінальні декоративні сорти, серед яких є махрові і багатопелюсткові (*Caltha palustris* "Multiplex", *Caltha palustris* "Plena" тощо). Можна констатувати, що рослина невибаглива і виглядає розкішно.

Розмножується калюжниця болотяна насінням. Насіння її – дрібне, темно-коричневе, з гладенькою поверхнею, швидко втрачає життєздатність, якщо не потрапляє в вологий ґрунт. Його схожість зберігається лише кілька тижнів після збору. Якщо все зробити вчасно, сіянці з'являться наприкінці серпня-вересня, а наступної весни можна отримати нові рослини. Для проростання важливий вологий ґрунт і легкий холод стратифікації взимку. В природних умовах насіння розноситься проточною водою або птахами на великі відстані. Завдяки цьому способу розмноження калюжниця створює золотисті килими квітів на далеких відстанях від материнського куща.

Є більш швидкі і надійні способи розмноження, ніж насінням, а саме:

– Поділом куща – навесні чи восени кущ викопують, розрізають на частини з коренями і бруньками, а потім садять всі частини окремо, які на наступний рік вже зацвітають.

– Укоріненням пагонів – стебла, які прикопані або торкаються вологого ґрунту самостійно пускають коріння, створюючи нові кущі.

– Відсадками, тобто молодими пагонами, що відходять від материнського куща і мають власні корінці.

Головна умова для виживання калюжниці – наявність води. Ця рослина – для істинних природолюбів, садівників-аматорів, ландшафтних дизайнерів і всіх, хто любить красу, природність, простоту без зайвих клопотів в догляді за рослинами.

Використана література:

1. «Атлас медоносних рослин України» Л.І. Боднарчук, Т.Д.Соломаха, А.М. Ілляш, В.А. Соломаха, В.Г. Горовий - К. «УРОЖАЙ», 1993.

II. ПІДЛІСКА (ПЕЧИНОЧНИЦЯ) ЗВИЧАЙНА – БЛАКИТНІ ОЧІ ЛІСУ

Наша наступна героїня печіночниця звичайна – древня магічна рослина і тендітна синьоока красуня. Підліски звичайні або печіночниця звичайна (*Hepatica*) інші назви: переліска, печіночник, завитки, легнотник, печінкова трава, утробник, та ін.) – це рід багаторічних декоративних лікарських квіткових трав'янистих рослин заввишки від 8 до 15 см родини жовтецевих (*Ranunculaceae*). Її назва «*Hepatica*» має походження від грецького слова «*Hepar*» або «*Hepatos*», що в перекладі означає «печінка». Згідно середньовічного вчення про сигнатури, догматом якого було те, що кожна лікарська рослина, фрукт, овоч, або інший дар природи своєю формою і кольором, якими Бог їх наділив, підказує, для яких власне органів і хвороб слід їх використовувати. Тому і латинська назва була дана печіночниці, що листя її нагадують по формі печінку, і за повір'ям і народним багатовіковим досвідом мають лікувальні властивості відповідно для хвороб цього органу.

Виглядає печіночниця звичайна дуже декоративною (*див. кольорове фото на стор. 29*). В лісі її синьо-блакитні квіточки подібні на очі лісу – ідеш по лісу: то в одному місці вигляне, то в іншому, і завжди привабливі і ніжні, і вранці, і вдень, і ввечері. Як в старовинних легендах про Синьооку німфу,

що іноді являлась заблукалим мандрівникам, виглядала з-за дерев, розсипала бісер блакитних квітів під втомлені ноги, розстилала килими і віночки розписані візерунками печіночниць. Всі частини печіночниці прекрасні, як твір найкращого митця. Її листки довгочерешкові, трилопатеві, при основі серцеподібні до 10 см завдовжки. Листя мають красиво округлені лопаті, цілокраї, яйцеподібні і запушені. Листки зібрані приземною розеткою, з'являються в кінці цвітіння, потім зимують (відмирають у наступному році), в молодому віці опушені, згодом майже голі. Старі куці навесні формують завдяки лежачим старим листям віночок навколо нових квітів з новим листям. Зацвітає печіночниця в різних місцях на 4–7 рік, в культурі (її гібриди і сорти) – на 3-й рік. Квітка правильної форми (12–20 мм у діаметрі), з простою віночкоподібною вільнопелюстковою оцвітиную. В природних умовах одна доросла рослина має від 5 до 30 квіток, в культурі – до 150 квіток. Листочки оцвітини синювато-блакитні, вузькі і яйцеподібні, рідше бувають білого або рожевого кольору. Плід – збірна опушена сім'янка, дозріває за 1–1,5 місяці.

Ареал поширення Печіночниці звичайної – Північна, Південна і Центральна Європа (Данія, Фінляндія, Норвегія, Швеція, Австрія,

Чехія, Словаччина, Німеччина, Польща, Швейцарія, Албанія, Болгарія, Югославія, Румунія, Франція, Іспанія), європейські території колишнього Радянського Союзу (Україна, Білорусь, Європейська частина Росії та ін.), Східна Азія (Китай, Японія, Корея). Особливе відношення до печіночниці в країнах Середньої Азії, де вона стала культовою рослиною, і набула, ще одну назву «Та, що пробиває сніг».

В Україні вона широко розповсюджена в листяних або змішаних лісах у Житомирській, Волинській, Рівненській, Хмельницькій, Івано-Франківській і Чернівецькій областях. Найбільше сировинних запасів цієї рослини в Житомирській, Волинській, Рівненській та Хмельницькій областях.

Комфортніше себе почуває у лісистій місцевості з вологим водопроникним ґрунтом, багатим на гумус і вапно. Але наявність вапна не є обов'язковою умовою.

Зацвітає рано і має тривалий період цвітіння – з кінця березня по травень. Являється ранньовесняним пилконосом, пилок з якого використовується для розвитку бджолосімей.

Придатна для декорування затінених місць під деревами.

Збір і зберігання. У зв'язку з тим, що печіночниця звичайна належить до родини жовтецеві (отже, отруйна в свіжому вигляді), для збору сировини необхідно одягнути рукавички, інакше без захисту її сік при попаданні на відкриті ділянки шкіри викликає пухирці і печіння. Звичайно від цього не вмирають, але приємного мало. Суха сировина абсолютно нешкідлива, в ній відсутні гострі і отруйні подразнюючі речовини.

Для лікування збирають квітки і листя. Сушать в тіні, добре провітрюваних приміщеннях, розстилаючи тонким шаром. Зберігають в сухій скляній тарі і картонних коробках, вистелених папером. Потребує бережливого використання й охорони.

Хімічний склад. В хімічному складі всіх частин Печіночниці містяться [1] кумарини, фенолкарбонів (галова, кофейна та хлорогенова) і органічні (лимонна, яблучна та аскорбінова) кислоти, рутин:

– в листі: кумарини, сапоніни (хепатисапонін, хепатрилобін), флавоноїди (3-глюкозид кверцетину, 7-глюкозид кверцетину, 3-глюкуронід кверцетину), дубильні речовини, аскорбінова кислота, протоанемонін, камфора, бурштинова кислота;

– у квітках: кумарини, флавоноїди (3-глюкозид кемпферолу, 7-глюкозид кемпферолу, 3,7-диглюкозид кемпферолу, 3-глюкуронід кемпферолу), зокрема антоціани (ціанідин, дельфінідин).

У свіжих квітках знаходиться протоанемонін, в сухих – анемонін (саме він пригнічує розвиток туберкульозної палички).

Лікарські властивості. Печіночниця звичайна володіє наступними властивостями: протизапальна, антисептична, жовчогінна, відхаркувальна (допомагає при різноманітних легеневих захворюваннях, в т.ч. хронічному бронхіті), гепатопротекторна (потужний природний засіб для лікування і відновлення печінки).

Сировину даної рослини використовують, як засіб, що стимулює секрецію жовчі, підвищує діурез, має відхаркувальні й антисептичні властивості та позитивно впливає на обмін речовин.

Настій сировини вживають при запаленнях печінки, жовчнокам'яній хворобі, запаленнях селезінки, нирок і сечового міхура, бронхіті та трахеїті, ревматизмі, малярії, подагрі й гонореї, жовтяниці, головних болях, гарячкових станах. Настоянку рослини застосовують перорально (внутрішньо) краплями, як болетамувальний засіб при захворюваннях печінки та жовчного міхура. Також її можна застосовувати зовнішньо для розтирання при артрозах, артритих і поліартритах, невритах і поліневритах. А також настоянку рослини для натирання можна використовувати в комбінації з авторськими фітокомплексами «Остеохондрофлебоневросан» (ТУ У 20.4-16306764-004:2025) в різних пропорціях.

Настій із трави використовують для полоскання рота та горла, промивають гнійні рани, трофічні виразки, шкірні виразки та висипи. В гомеопатії печіночницю звичайну використовують при хронічних бронхітах, захворюваннях печінки та шкірних хворобах.

З старовинної книги XIX століття, надрукованої у 1882 р., читаємо: «Траву съ цвѣтами пьють вмѣсто чаю, полагаая 1 унцію (авт.: сучасн. еквівалент – 29,86 г) на фунтъ (авт.: сучасн. еквівалент – 409,5 г) горячей воды, отъ внутреннихъ заваловъ, желтяницы, капельнаго мочетеченія; теченія изъ мочеваго пузыря, въ кровохаркані и поносахъ. Снаружи: - въ видѣ полосканья въ гортанной жабѣ, промыванія и примачиванія старыхъ смрадныхъ язвъ» [2].

Але слід пам'ятати, що тільки Печіночниця

звичайна використовується в лікуванні. Всі її гібриди не достатньо вивчені, тому не рекомендуються для застосування в оздоровчих і лікувальних цілях.

Відома цілителька-фітотерапевт Н. Земна пропонує **для відновлення селезінки, відновлення і лікування печінки** від найтяжчих вірусних захворювань печінки, особливо гепатитів, спричинених вірусами гепатиту В і С, **від запалень сечового міхура**, наступний рецепт з використанням печіночниці звичайної: "1 ч. л. без верху подрібненої трави залити 200 мл (склянку) окропу, вживати по третині склянки 3 рази на день. В разі загострень чи ускладнень по 1 ст. л. 5–6 разів на день. Печіночницю часто поєднують з кульбабою та руткою лікарською, але і в цьому разі слід пам'ятати, що рослина отруйна" [4].

Противоказання. Рослина отруйна! Використовувати суворо за призначенням лікаря. При передозуванні лікарськими засобами, до складу яких входить сировина печіночниці звичайної, може виникнути нудота, блювання, біль в шлунку, а в важких випадках — тремор, судоми, помутніння свідомості.

Розмноження. Дотепер відомо більше 1000 сортів і різновидів печіночниць. Рожева махрова форма *Hepatica nobilis* відома з початку XIX століття. В Японії печіночниць розводили виключно в декоративних цілях з XVII століття. З 1980-х років японці почали професійно займатися виведенням нових сортів. І зараз в Японії часто проводять виставки квітучих печіночниць, які милують різноманіттям квіткових форм (прості і махрові) і кольорів (рожеві, блакитні, білі, зелені, жовті, двох-трьох кольорові, тощо). а також незвичайністю форм і кольорів листя [3].

При посадці печіночниці на одне місце треба враховувати, що середня тривалість життя однієї рослини становить 25 років. В середовищі свого поширення природні форми недовговічні і потребують специфічних умов вологості і родючості ґрунту. Нові садові форми більш довговічні і можуть рости на сонячних місцях.

Гібриди печіночниці розмножують поділом кореневищ с 2–3 бруньками весною в період цвітіння.

Печіночниця звичайна розмножується насінням і також поділом кореневищ. Садівники і квітникарі її люблять за стійкість до різких змін погоди, зимостійкість і посухостійкість.

Важливо при посадці в квіткові композиції

враховувати, що наша синьоока красуня не витримує конкуренції з рослинами, які активно розростаються і розмножуються. Печіночниця звичайна, як низькоросла рослина, буде гармонійно виглядати на передньому плані квіткових композицій.

На жаль, в Україні її не цінують так, як в інших країнах світу, де готові за новий її сорт платити більше 1000 доларів.

Використана література:

1. Електронний ресурс: «ФІТОХІМІЧНЕ ВИВЧЕННЯ СИРОВИНИ ПЕЧІНОЧНИЦІ ЗВИЧАЙНОЇ» – chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/29321/1/Очеретний%20Віталій%2С%2008.02.23.pdf
2. «Льчебникъ-травникъ. Полное руководство къ изльченію всѣхъ бользней отечественными травами...» въ двухъ частяхъ. Составиль Н. Григорьевъ – М., Изданіе книгопродавца А.И. Манухина., 1882.
3. Електронний ресурс: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Печёночница_\(растение\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Печёночница_(растение))
4. Електронний ресурс: <https://zelena-planeta.ua/shho-likuie-pechinochnicya>

З повагою і любов'ю до своїх читачів
А.І. ПОТОПАЛЬСЬКИЙ,
кандидат медичних наук, доцент,
професор Європейської академії
проблем людини,
директор Інституту оздоровлення і
відродження народів України та
Благодійного фонду
"Небодарний цілитель",
заслужений винахідник України,
керівник «Центру духовного
відродження та оздоровлення
людини і довкілля» на базі
Національного університету
біоресурсів і природокористування
України,
старший науковий співробітник
Інституту молекулярної
біології і генетики
Національної Академії наук України,
О.І. ВАСИЛЕНКО,
заступник директора
Інституту оздоровлення і
відродження народів України та
Благодійного фонду
"Небодарний цілитель"
Електронна пошта для листів:
Labmsbar@gmail.com
Сайт Інституту оздоровлення і
відродження народів України:
<https://www.potopalsky.kiev.ua/ua/index.html>

Увага! Самолікування може бути шкідливим для вашого здоров'я. Обов'язково проконсультуйтеся з вашим лікарем.

Фото до статей дивіться на сторінці 29
(автор О.І. Василенко).

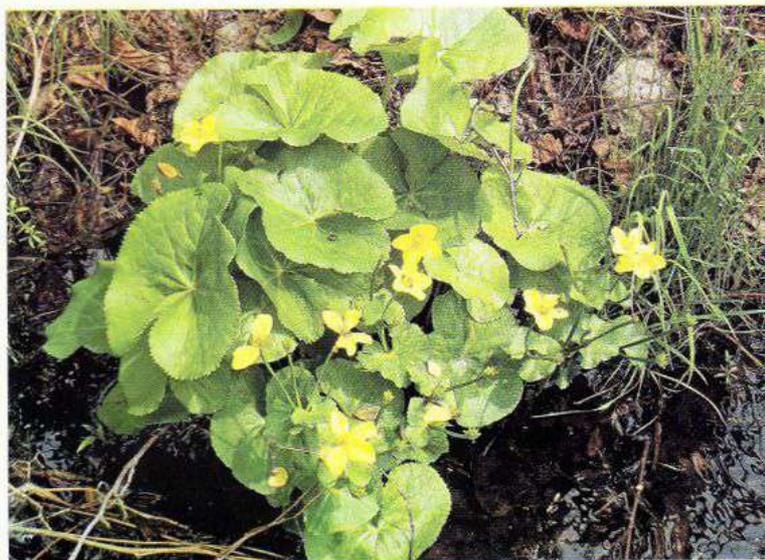

Щиро вітаємо кандидата медичних наук, доцента, професора Європейської академії проблем людини, директора Інституту оздоровлення і відродження народів України та Благодійного фонду "Небодарний цілитель", керівника «Центру духовного відродження та оздоровлення людини і довкілля» на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, старшого наукового співробітника Інституту молекулярної біології і генетики Національної Академії наук України, заслуженого винахідника України, автора протипухлинного препарату "Амітозин"

**Анатолія Івановича ПОТОПАЛЬСЬКОГО
З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!**

Бажаємо Анатолію Івановичу міцного здоров'я, довголіття, невичерпної енергії, натхнення для творчості, теплої родинного затишку. Повага і шана Вам, лікарю, за безцінний внесок у розвиток української науки та збереження здоров'я населення України. Дуже вдячні Вам за співпрацю з журналом "Пасіка" і надзвичайно цікаві статті для його читачів.

Цвіте калюжниця в дендропарку "Перемога" с. Ходаки (весна 2021 р.)

Цвіте печіночниця в дендропарку "Перемога" с. Ходаки (весна 2019 р.)